

Informacje wstępne

1. Sylabus jest przygotowany dla studiów I i II stopnia, może też - po pewnych modyfikacjach być wykorzystywany do studiów podyplomowych i studiów III stopnia.
2. Zaproponowana tabelaryczna forma opisu przedmiotu - zamieszczona poniżej - obowiązuje w całym Uniwersytecie Gdańskim, ale szczegółowe rozwiązania przyjęte przez jednostki organizacyjne UG (wydziały) mogą się od siebie różnić ze względu na specyfikę kształcenia na określonym kierunku studiów.
3. Dopisane zieloną czcionką numery pól tabeli mają charakter pomocniczy: łączą sylabus z „Przewodnikiem”, ułatwiając odszukiwanie informacji związanych z konkretnym polem formularza.
4. Wszystkie „listy rozwijalne”, przygotowane do elektronicznej wersji sylabusa, których treść nie jest jednoznacznie określona stosownym aktem normatywnym (na przykład: „Regulaminem Studiów UG”, zarządzeniem Rektora) powinny zawierać możliwość wpisania w dane pole także informacji spoza listy: autorsko uzupełnianej lub rozwijającej gotowe opcje. Dążenie do ujednoczenia zapisów nie oznacza bowiem braku elastyczności czy wykluczenia innowacyjnych działań dydaktycznych.
5. Pola sylabusa (poza *zacienionymi*, zastrzeżonymi dla pracownika zajmującego się tokiem studiów) wypełnia autor/koordynator programu danego przedmiotu. Ważne: obowiązuje jeden sylabus dla danego przedmiotu (objętego wspólną nazwą), bez względu na liczbę osób prowadzących zajęcia oraz niezależnie od zróżnicowania form zajęć.
6. Pola *zacienione* wypełniają pracownicy zajmujący się tokiem studiów, zgodnie z ustaleniami obowiązującymi na danym wydziale.

(1) Nazwa przedmiotu		(2) Kod ECTS		
(3) Nazwa jednostki prowadzącej przedmiot				
(4) Studia				
	kierunek	stopień	tryb	specjalność
				specjalizacja
(5) Nazwisko osoby prowadzącej (osób prowadzących)				
(6) Formy zajęć, sposób ich realizacji i przypisana im liczba godzin			(7) Liczba punktów ECTS	
A. Formy zajęć, zgodne z zarządzeniem Rektora UG				
B. Sposób realizacji zajęć				
C. Liczba godzin				
(8) Cykl dydaktyczny				
(9) Status przedmiotu		(10) Język wykładowy		
(11) Metody dydaktyczne		(12) Forma i sposób zaliczenia oraz podstawowe kryteria oceny lub wymagania egzaminacyjne		
		A. Sposób zaliczenia, zgodny z Regulaminem Studiów UG		
		B. Formy zaliczenia		
		C. Podstawowe kryteria oceny lub wymagania egzaminacyjne		

(13) Określenie przedmiotów wprowadzających wraz z wymogami wstępnymi A. Wymagania formalne B. Wymagania wstępne	
(14) Cele kształcenia	
(15) Treści programowe	
(16) Wykaz literatury A. Literatura wymagana do ostatecznego zaliczenia zajęć (zdania egzaminu): A.1. wykorzystywana podczas zajęć A.2. studiowana samodzielnie przez studenta B. Literatura uzupełniająca	
(17) Efekty uczenia się	(17 A) Wiedza
	(17 B) Umiejętności
	(17 C) Kompetencje społeczne (postawy)
(18) Kontakt	

Przewodnik po sylabusie

(1) Nazwa przedmiotu

Pole zawiera pełną nazwę przedmiotu, zgodną z obowiązującym programem studiów na danym kierunku.

Nazwa przedmiotu zostaje później umieszczona w suplemencie do dyplomu, dlatego musi być precyzyjna i stosowna do realizowanych treści kształcenia.

(2) Kod ECTS

To pole uzupełnia pracownik zajmujący się tokiem studiów, według ustalonego wzoru, jednolitego dla całego UG.

(3) Nazwa jednostki prowadzącej przedmiot

W polu tym podawana jest nazwa wydziału (jednostki organizacyjnej UG) oferującego dany przedmiot. W przypadku, gdy struktura wydziału obejmuje instytuty, wpisuje się także nazwę instytutu.

(4) Studia

- a) kierunek,
Nazwa kierunku studiów jest wybierana z przygotowanej listy wydziałowej lub uniwersyteckiej, albo wpisywana zgodnie z obowiązującym programem studiów.
Zastrzeżenie: Pole straci swój obowiązkowy charakter, jeśli wydział będzie w przyszłości realizował studia wg autonomicznych programów, składających się z oferty wielu kursów, z których student będzie komponował tok swoich studiów na wydziale (nie na kierunku).
- b) stopień,
Jest wybierany wyłącznie z przygotowanej listy, która uwzględnia:
- studia pierwszego stopnia / studia drugiego stopnia / jednolite studia magisterskie.
- W przypadku dostosowania wzoru sylabusu do specyfiki studiów podyplomowych i studiów III stopnia lista ta powinna zostać uzupełniona o te rodzaje studiów.
- c) tryb,
Jest wybierany wyłącznie z przygotowanej listy, która uwzględnia:
- studia stacjonarne / niestacjonarne.
- W przypadku dostosowania wzoru sylabusu do specyfiki studiów podyplomowych i studiów III stopnia lista ta powinna zostać uzupełniona o te rodzaje studiów.
- d) specjalność,
Powinna być zgodna z zatwierdzonym planem studiów na danym kierunku. Może być wybierana z listy przygotowanej przez jednostkę prowadzącą kierunek.
Zastrzeżenie: Funkcjonalne znaczenie nazwy specjalności może zostać ograniczone przy zmianie formuły programów studiów, o czym wspomniano powyżej.
- e) specjalizacja.
Powinna być zgodna z zatwierdzonym planem studiów na danym kierunku. Może być wybierana z listy przygotowanej przez jednostkę prowadzącą kierunek.
Zastrzeżenie: Funkcjonalne znaczenie nazwy specjalizacji może zostać ograniczone przy zmianie formuły programów studiów, o czym wspomniano powyżej.

(5) Nazwisko osoby prowadzącej (osób prowadzących)

Wpisuje się nazwiska wszystkich prowadzących zajęcia z danego przedmiotu, bez względu na ich formę. Jako pierwsze wymienia się nazwisko osoby koordynującej opracowanie programu danego przedmiotu.

Nazwiska prowadzących można dodatkowo przypisać do poszczególnych form zajęć w polu 7.A. i 7.B. formularza.

(6) Formy zajęć, sposób ich realizacji i przypisana im liczba godzin

W polu tym wyróżnione zostały trzy zakresy informacji, precyzyjnie określające cechy organizacyjne zajęć:

6. A. Formy zajęć są wybierane wyłącznie z przygotowanej listy, opracowanej zgodnie z obowiązującą uchwałą Senatu.

- wykład,
- ćwiczenia: audytoryjne, laboratoryjne, terenowe, warsztatowe, wychowania fizycznego (ogólnorozwojowe/profilowane lub rehabilitacyjne),
- konwersatorium,
- lektorat,
- seminarium dyplomowe,
- proseminarium,
- praktyka zawodowa.

6. B. Sposób realizacji zajęć jest wybierany z przygotowanej listy i uzupełniany o informacje określone poniżej:

- zajęcia w pomieszczeniu dydaktycznym UG,
- zajęcia on-line / *blended learning*
- zajęcia poza pomieszczeniami dydaktycznymi UG: w tym przypadku należy określić konkretne miejsce/ miejsca, gdzie zajęcia się odbywają.

Wyjaśnienie

Pomieszczenie dydaktyczne jest pojęciem szerokim i obejmuje różne rodzaje tradycyjnych i specjalistycznych sal dydaktycznych oraz laboratoryjnych, których wspólną cechą jest to, że znajdują się w budynkach UG. Informacja o sposobie realizacji zajęć jest ważna przede wszystkim ze względu na te ich formy, które dopuszczają w czasie obowiązkowych zajęć przebywanie studenta poza terenem UG lub tego wymagają (jak na przykład praktyki, wizyty studyjne etc.)

6. **C. Liczba godzin** jest wpisywana przez koordynatora przedmiotu, zgodnie z zatwierdzonym programem studiów. W polu tym trzeba podać liczbę godzin przyporządkowanych odrębnie każdej z przewidzianych form i sposobów realizacji zajęć.

Przykłady

(a) Jeśli przedmiot jest realizowany w formie wykładu i laboratorium, podaje się liczbę godzin dla każdej z form:
wykład: 30 godz., laboratorium: 20 godz.

(b) W przypadku zajęć *on-line/blended learning* określa się liczbę godzin zajęć naocznych (*face to face*) oraz liczbę godzin zajęć prowadzonych *on-line*. Analogicznie postępuje się w przypadku łączenia zajęć w pomieszczeniu dydaktycznym i poza UG.

(7) Liczba punktów ECTS

Uzupełnia pracownik zajmujący się tokiem studiów, zgodnie z ustaleniami dokonanymi w ramach jednostki prowadzącej kierunek.

Wyjaśnienia szczegółowe dotyczące przydzielania punktów ECTS w kontekście tworzenia sylabusu:

- a) Określona liczba punktów ECTS za przedmiot jest rezultatem negocjacji między osobą, która tworzy sylabus, oraz osobą odpowiedzialną za tok/ kierunek/ ścieżkę kształcenia w momencie tworzenia danego programu studiów. Liczba punktów ECTS jest ustalana dla przedmiotu, ale może być dodatkowo podzielona na poszczególne formy zajęć, w jakich jest realizowany, co ułatwi oszacowanie nakładu pracy studenta.

Trzeba pamiętać, że istnieją ogólne regulacje (zawarte w dotychczas obowiązujących standardach ministerialnych) dotyczące np. tego, że w trakcie studiów I stopnia student zdobywa 180 ECTS, w tym 10 ECTS za pracę dyplomową / egzamin, natomiast w trakcie studiów II stopnia - 120 ECTS, w tym 20 ECTS za przygotowanie i obronę pracy magisterskiej (egzamin końcowy). Ponadto: w semestrze student wypracowuje 30 ECTS, w trymestrze 20 ECTS, w roku 60 ECTS.

Autor sylabusu musi mieć świadomość, że jego przedmiot nie jest „samodzielnym bytem”, a wpisuje się w daną koncepcję kształcenia, jest częścią planu studiów zorientowanego na kształtowanie określonych kompetencji studenta, tym samym częścią całego **nakładu pracy** studenta „wycenionego” punktami ECTS składającego się na daną kwalifikację.

- b) Strategia obliczania / szacowania punktów ECTS odbywa się w oparciu o następujące założenia:

1 punkt ECTS oznacza 25 - 30 godzin pracy studenta w różnych formach, takich jak: uczestniczenie w zajęciach dydaktycznych w UG, samodzielne przygotowywanie się do egzaminu, samodzielna lektura, przygotowanie i prezentacja projektu, przygotowywanie się do zajęć, przygotowanie prezentacji itd.

Dlatego bardzo ważne jest, by w sylabusie wyraźnie, szczegółowo określić wymagania (zob. też pole 14 i 18 sylabusu), tak, by student miał świadomość, jakie zadania musi zrealizować, czyli jakiego nakładu jego pracy w czasie będzie wymagało uzyskanie zaliczenia przedmiotu. Tym samym zyska on czytelną informację, dlaczego przedmiotowi przyznano określoną liczbę punktów. Najczęściej kontrowersje w określaniu punktów ECTS dotyczą następujących przypadków:

Przypadek A

W planie danych studiów dwa przedmioty pomyślane zostały jako kursy 30 - godzinne, wykładowe, kończące się egzaminem, ale jednemu przyznano 3 ECTS, a drugiemu 4 ECTS. W tej sytuacji w sylabusie, w polach określającym zakres i poziom wymagań powinna być widoczna różnica dotycząca zadań, które student musi zrealizować, by uzyskać zaliczenie, a które w tym przypadku „wyceniono” na 25 godz. jego dodatkowej pracy na rzecz przedmiotu za 4 ECTS.

Przypadek B

Za ten sam przedmiot na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych przyznano tę samą liczbę punktów ECTS, podczas gdy na studiach niestacjonarnych jest on realizowany w mniejszej liczbie godzin zajęć „twarzą w twarz” z nauczycielem akademickim. W tej sytuacji w sylabusie powinna znaleźć się czytelna informacja, jakie zadania student studiów niestacjonarnych musi wykonać samodzielnie.

Przypadek C

Trzeba pamiętać, że praktyka (zawodowa) studenta ma swój cel i wpisana została do programu studiów. Dlatego także jej można przyznać punkty wynikające z nakładu pracy studenta, zwłaszcza wtedy, gdy w koncepcji kształcenia jest powią-

zana z blokiem/ modułem przedmiotów praktycznych, których ukończenie daje możliwość ukształtowania umiejętności ważnej dla danej dyscypliny/kierunku/ specjalności.

- c) Punkty ECTS nie są przyznane raz na zawsze. Po zakończeniu przedmiotu - na poziomie jednostki prowadzącej studia - wskazane jest, by w badaniach służących ewaluacji procesu kształcenia uwzględnić pytania dotyczące nakładu pracy studenta w ramach prowadzonego kursu/ przedmiotu. Szacowanie i przyznawanie punktów powinno być monitorowane.
- d) Zbędnym zabiegiem wydaje się przydzielanie punktów ECTS danym kategoriom efektów kształcenia, określonym w KRK, czyli: wiedzy, umiejętnościom, kompetencjom społecznym (zob. pole 19 sylabusu). Działanie takie prowadzi do usztywnienia (uszkolnienia) procesu kształcenia i zdecydowanie ograniczy jego elastyczność, a ponadto w znacznej mierze będzie zabiegiem czysto formalnym ze względu na konieczność szacowania trudnych do jednoznaczniego rozróżnienia (przenikających się) aspektów kształcenia.

Więcej informacji o zasadach przyporządkowania punktów ECTS jest dostępnych na stronie:

http://www.erasmus.org.pl/s/p/artykuly/89/89/v.21_eursyst_krotkiprzew.pdf

(8) Cykl dydaktyczny

Może być wybierany z „rozwijanej listy”: rok akademicki/semestr letni/semestr zimowy.

(9) Status przedmiotu

Uzupełnia pracownik zajmujący się tokiem studiów:

- obowiązkowy / fakultatywny

(10) Język wykładowy

Zasadniczo podaje się tylko jeden język, w jakim prowadzone są zajęcia.

Przypadki szczególne:

(a) Jeśli przedmiot jest realizowany jednocześnie w dwóch językach, wskazuje się obydwa.

(b) Jeśli część zajęć z danego przedmiotu jest realizowana w jednym, a część w innym języku - trzeba oszacować proporcje. Jest to ważne w kontekście przyznawania liczby punktów ECTS, które student otrzymuje za dany przedmiot.

(11) Metody dydaktyczne

Pole to zawiera informacje o sposobie pracy nauczyciela akademickiego ze studentami. Powiązana z nim lista metod ma tylko charakter pomocniczy, dlatego nie wyczerpuje wszystkich możliwych rozwiązań metodycznych i nie uwzględnia specyficznych sposobów organizacji środowiska dydaktycznego:

- wykład / wykład problemowy / wykład konwersatoryjny / wykład z prezentacją multimedialną
- ćwiczenia audytoryjne: analiza tekstów z dyskusją / metoda projektów (projekt badawczy, wdrożeniowy, praktyczny) / gry symulacyjne / praca w grupach / analiza zdarzeń krytycznych / analiza przypadków / dyskusja / rozwiązywanie zadań
- ćwiczenia laboratoryjne: wykonywanie doświadczeń / projektowanie doświadczeń

Wyjaśnienie

a) Nauczyciel akademicki dokonuje opisu autorskiego sposobu swojej pracy ze studentami, dlatego może:

- (a) łączyć różne metody dydaktyczne zaproponowane powyżej;
- (b) uzupełniać je opisem lub doprecyzować ich szczególne cechy;
- (c) stworzyć i syntetycznie opisać własny sposób prowadzenia zajęć.

b) Ważne w ustalaniu metod pracy ze studentami jest oszacowanie ich przydatności do realizowania celów przedmiotu i zaplanowanych efektów uczenia się studenta (zob. pole 19). Metoda jest zawsze pochodną celu kształcenia.

c) Stosowność doboru metod dydaktycznych (sposobu pracy ze studentami) powinna stanowić przedmiot bieżącej refleksji nauczyciela akademickiego i ewaluacyjnych badań jakości kształcenia. Pozwoli to na systematyczne korygowanie / rozwijanie repertuaru wykorzystywanych na zajęciach metod dydaktycznych.

(12) Forma i sposób zaliczenia oraz podstawowe kryteria oceny lub wymagania egzaminacyjne

W polu tym wyróżnione zostały trzy zakresy informacji: od najbardziej ogólnej (wyznaczonej „Regulaminem Studiów UG”), do szczegółowej, najsilniej powiązanej z planowanymi efektami uczenia się (zob. pole 19):

14. A. Sposób zaliczenia jest wybierany wyłącznie z przygotowanej listy, zgodnie z Regulaminem Studiów UG:

- egzamin
- zaliczenie z oceną
- zaliczenie bez oceny

14. B. Formy zaliczenia mogą być wybierane z przygotowanej listy, która ma charakter pomocniczy, czyli nie wyczerpuje wszystkich możliwych form zaliczenia/egzaminowania:

- egzamin pisemny: testowy / z pytaniami (zadaniami) otwartymi / dłuższa wypowiedź pisemna (rozwiązywanie problemu),
- egzamin ustny,
- zaliczenie ustne / kolokwium,
- wykonanie pracy zaliczeniowej: przygotowanie projektu lub prezentacji / przeprowadzenie badań i prezentacja ich wyników (pisemna / ustna / przedstawiana podczas zajęć) / wykonanie (określonej) pracy praktycznej,
- ustalenie oceny zaliczeniowej na podstawie ocen cząstkowych otrzymywanych w trakcie trwania semestru za określone (konkretne) działania / wytwory pracy studenta.

Wyjaśnienie

- a) Przygotowanie się do egzaminu lub kolokwium, wykonanie pracy zaliczeniowej są częścią pracy własnej studenta, czyli znajdują swój wyraz w liczbie punktów ECTS przyznanych danemu przedmiotowi (zob. pole 8). Natomiast szacowanie czasu pracy własnej studenta związanej z tym działaniem jest zależne nie tylko od zakresu i charakteru oczekiwanych efektów uczenia się (zob. pole 19), ale również od formy zaliczenia/egzaminu (pole 14. B.), stąd konieczne staje się ich precyzyjne określenie.
- b) Ponieważ zaproponowana powyżej lista ma charakter pomocniczy, wymaga autorskich uzupełnień, które składają się na zawartość pola 14. C. dotyczącego kryteriów oceny lub wymagań egzaminacyjnych.

14. C. Podstawowe kryteria oceny lub wymagania egzaminacyjne określone są indywidualnie, jednak powinny:

- a) stanowić rozwinięcie (konkretyzację) wskazanych w polu 14. B. form zaliczenia / egzaminu, co uzasadniono powyżej;
- b) zachować stosowność wobec zaplanowanych efektów uczenia się (zob. pole 19), do czego zobowiązują ustawowe regulacje związane z KRK.

Przykłady

- (a) Jeśli zaliczenie przedmiotu przyjmuje formę projektu (badania) konieczne jest określenie jego problematyki, formy i sposobu prezentacji wyników oraz kryteriów, wg których oceniana będzie praca studenta, np. zakres wyczerpania tematu, poprawność merytoryczna, oryginalność zaproponowanych rozwiązań, atrakcyjność prezentacji.
- (b) W przypadku egzaminu można wskazać te pola sylabusu, które precyzują zakres treści objętych egzaminem oraz określić normę zaliczenia, która może być prostym wskaźnikiem procentowym (jak wskazuje obowiązujący „Regulamin Studiów UG”) lub może łączyć się z uwzględnieniem dodatkowej wagi, jaką jest stopień trudności/skomplikowania poszczególnych pytań/zadań egzaminacyjnych. W przypadku przedmiotów, w których ważna jest także poprawność językowa/ stylistyczna/ metodologiczna, aspekty te wchodzi w zakres kryteriów oceny.
- (c) Ustalanie oceny zaliczeniowej na podstawie ocen cząstkowych otrzymywanych przez studenta w czasie trwania zajęć wymaga określenia konkretnych działań studenta czy wytworów jego pracy, które będą oceniane, a także wskazania zasad skalania ocen cząstkowych w ocenę z zaliczenia (zob. powyższe uwagi dotyczące normy zaliczenia egzaminu).
- (d) W przypadku zadań praktycznych (symulowanych lub laboratoryjnych) można wśród kryteriów uwzględniać zarówno proces ich wykonywania, jak i wytwór końcowy. Do każdego z tych aspektów można wskazać kryteria, takie jak na przykład: skuteczność zastosowanej procedury, jej zgodność z obowiązującymi normami, czas wykonania, samodzielność studenta, jakość wytworu (techniczna, estetyczna), przestrzeganie zasad bezpieczeństwa.

(13) Określenie przedmiotów wprowadzających wraz z wymogami wstępnymi

W polu tym wyróżnione zostały dwa zakresy informacji, odwołujące się do różnych sytuacji studenta, które jednak nie wykluczają się wzajemnie i dlatego w sylabusie powinny zostać podane obydwa:

15. A. Wymagania formalne wymagają podania nazwy tych przedmiotów, których wcześniejsze zaliczenie jest niezbędne do realizowania treści danego przedmiotu. W tym przypadku konieczne jest odwołanie się do obowiązującego programu studiów.

Mają one znaczenie zwłaszcza dla tych studentów, którzy studiują bez większych przerw oraz zgodnie z programem obowiązującym na danym wydziale.

15. B. Wymagania wstępne obejmują zakres wiadomości, umiejętności i kompetencji przydatnych do realizacji treści danego przedmiotu lub traktowanych jako niezbędne do jego realizacji.

Mają one znaczenie zwłaszcza dla tych studentów, którzy wyjeżdżają na studia do innych ośrodków w ramach programu Erasmus lub Most, przenoszą się z innych szkół wyższych, studiowali inny kierunek na poziomie I stopnia, a podjęli studia II stopnia na danym kierunku, wracają z urlopów lub wznawiają studia po dłuższej przerwie.

Określenie wymagań wstępnych pozwala studentowi (który z różnych powodów nie spełnił wymagań formalnych) na ustalenie, jakie wiadomości, umiejętności i kompetencje powinien samodzielnie uzupełnić, by móc efektywnie uczestniczyć w zajęciach z danego przedmiotu.

(14) Cele kształcenia

W polu tym - zgodnie z rozróżnieniem wprowadzonym w KRK - należy umieścić cele ogólne danego przedmiotu, definiowane jako wyraz intencji prowadzącego zajęcia/ daną formę zajęć. Decyzję, o tym, czy cele będą wspólne dla przedmiotu - niezależnie od form, w jakich prowadzone są zajęcia - czy przyporządkowane poszczególnym formom zajęć, podejmuje koordynator przedmiotu lub regulują ustalenia danego wydziału.

Sformułować należy od jednego do maksymalnie kilku celów (zależnie od liczby godzin i form zajęć). Można wskazać następujące funkcje informacji zawartych w tym polu:

- a) Cel kształcenia dostarcza ogólnego opisu obszaru zmiany w kompetencjach studenta, jaka nastąpić może po zakończeniu kursu danego przedmiotu. Jest to rodzaj wstępnej informacji o przedmiocie (czemu poświęcone są zajęcia, jakie jest ich zadanie), która znajduje swoje uszczegółowienie w innych polach sylabusu. Do celów kształcenia dostosowuje się metody zajęć (zob. pole 13), w związku z nimi określa się zasadnicze treści kształcenia i literaturę (zob. pole 17 i 18), co w sumie ma stworzyć studentom możliwości osiągnięcia założonych efektów kształcenia (zob. pole 19). Przy czym cel kształcenia nie niesie ze sobą gwarancji jego osiągnięcia, natomiast stanowi najbliższy punkt odniesienia dla formułowania szczegółowych efektów uczenia się.
- b) Cel kształcenia wiąże program danego przedmiotu z całym programem studiów (kierunku studiów) lub standardami ustalonymi przez jednostkę prowadzącą studia, czyli pozwala wskazać miejsce danego przedmiotu w strukturze profilu absolwenta danych studiów.

Przykłady

(a) Cel kształcenia: *Zapoznanie studentów z historią i teorią muzykologii*. [Forma zajęć: wykład z wykorzystaniem multimediów]

→ Przykładowe efekty kształcenia (student): rozpoznaje podstawowe kierunki rozwoju współczesnej muzykologii; wskazuje kluczowe cechy tekstów muzycznych; odnajduje związki między muzykologią i dziedzinami pokrewnymi.

(b) Cel kształcenia: *Przygotowanie studentów do korzystania z nowoczesnych technologii informacyjnych i ich praktycznego zastosowania*. [Forma zajęć: laboratorium]

→ Przykładowe efekty kształcenia (student): projektuje stronę www oraz uzasadnia stosowność przyjętych przez siebie rozwiązań; zakłada stronę www, przestrzegając obowiązujących zasad działania; krytycznie ocenia przydatność rozwiązań zastosowanych w istniejącej stronie internetowej przedsiębiorstwa usługowego; proponuje ulepszenia projektów stron www przygotowanych przez kolegów.

(c) Cel kształcenia: *Zapoznanie studentów z praktycznym wymiarem społecznych badań ilościowych. Stworzenie podstaw do krytycznej refleksji nad przydatnością narzędzi badawczych i danych uzyskanych w wyniku ich zastosowania*. [Forma zajęć: ćwiczenia audytoryjne]

→ Przykładowe efekty kształcenia (student): przygotowuje projekt badawczy i uzasadnia celowość zastosowanych w nim rozwiązań, zgodnie z logiką badań ilościowych; analizuje dane ilościowe, wykorzystując podstawowe metody statystyczne, stosowne do charakteru uzyskanych danych (skali pomiarowej); wnioskuje na podstawie wyników analiz, uwzględniając odwołania do modelu badawczego; wskazuje ograniczenia własnych narzędzi badawczych i proponuje ich ulepszenia.

Omawiane zagadnienie pozwalają zrozumieć także materiały zawarte w podręczniku: *Autonomia programowa uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego*:

http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/Finansowanie/fundusze_europejskie/PO_KL/KRK/20101105_Ramy_kwalifikacji_dla_szk_wyysz_165x235_int.pdf

(15) Treści programowe

W tym polu umieszcza się jasną i zwięzłą prezentację treści realizowanych podczas zajęć, przy czym uwzględnia się podział na poszczególne formy zajęć, na przykład:

17. A. Problematyka wykładu

17. B. Problematyka ćwiczeń / konwersatorium / laboratorium

Prezentując treści programowe należy uniknąć nadmiernej ich detalizacji, skupiając się raczej na problematyce czy zasadniczych zagadnieniach realizowanych podczas zajęć, stosownie do przypisanej przedmiotowi liczby godzin i punktów ECTS. Zapisywanie konkretnych tematów poszczególnych zajęć jest poważnym usztywnieniem procesu kształcenia i ogranicza zarówno prowadzącego jak i studentów, uniemożliwiając elastyczne dostosowanie przygotowanego planu do określonego kontekstu kształcenia.

(16) Wykaz literatury

W polu tym wyróżnione zostały zakresy informacji zróżnicowanej ze względu na jej zaliczenie lub nie do czasu pracy własnej studenta uwzględnionej w przyznanych przedmiotowi punktach ECTS (zob. pole 8):

16. A. Literatura wymagana do ostatecznego zaliczenia zajęć (zdania egzaminu):

A.1. wykorzystywana podczas zajęć

A.2. studiowana samodzielnie przez studenta

16. B. Literatura uzupełniająca

Wyjaśnienie

- Przy ustalaniu liczby pozycji składających się na wykaz literatury, należy uwzględnić ogólną liczbę punktów ECTS przyznawanych za dany przedmiot, obejmującą także szacowany czas pracy własnej studenta poświęconej na lekturę.
- Należy pamiętać, że wykaz literatury przeznaczony jest dla studenta, dlatego trzeba wziąć pod uwagę dostępność przywoływanych pozycji dla studiujących.

(17) Efekty uczenia się

Pole to zawiera opis oczekiwanych efektów uczenia się, czyli tego, co student powinien po zakończeniu zajęć wiedzieć, rozumieć i być zdolny wykonać (zademonstrować), dlatego:

- W sylabusie uwzględnia się tylko efekty możliwe do sprawdzenia i ocenienia (mieralne /weryfikowalne /obserwowalne)
- W opisie efektów wykorzystuje się tak zwane czasowniki operacyjne (przykłady poniżej), ujęte w formie osobowej, które nazywają konkretne czynności studenta poddawane sprawdzaniu.

Przy formułowaniu efektów uczenia się należy dążyć do:

- unikania nadmiernej detalizacji (rozdrabniania);

Wielość oczekiwanych efektów uczenia się stwarza pozory zachowania bezstronności w procesie oceniania, ale jednocześnie może przerodzić się w nieuzasadniony rygorizm i brak elastyczności. Ponadto nadmiernie szczegółowe efekty kształcenia (zwłaszcza z poziomu wiedzy, zob. pole 19.A.) utrudniają sprawdzanie bardziej złożonych kompetencji i zdecydowanie ograniczają samodzielność intelektualną studenta. Sugeruje się, by liczba efektów kształcenia dla przedmiotu mieściła się w przedziale od 5 do 9, ale są to wartości umowne.

- zachowania stosownych proporcji między liczbą efektów uczenia się przypisanych do poziomu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych;

Jest to ważne także z tego powodu, że najłatwiej jest definiować i sprawdzać efekty uczenia się w obszarze wiedzy, pomijając tym samym lub znacznie ograniczając aspekty mniej oczywiste do weryfikacji i wymagające przy ocenianiu zastosowania rozbudowanych kryteriów oceny (a nie norm liczbowych/procentowych).

- zapewnienia przystawalności efektów uczenia się danego przedmiotu do celów całego programu (zob. pole 16), a także do efektów zdefiniowanych w opisie efektów kształcenia w danym obszarze studiów (poziomu Krajowej Ramy Kwalifikacji);

- d) zachowania realizmu oczekiwań, czyli dostosowania efektów uczenia się do pozostałych założeń zawartych w sylabusie, czyli do celów kształcenia, treści programowych, form zajęć i metod dydaktycznych a także czasu przeznaczanego na realizację danego przedmiotu.

Definiowanie efektów uczenia się odejmuje trzy poziomy, określone w KRK:

17. A. Wiedza

Wiedza rozumiana jest jako efekt przyswojenia (nie przetworzenia) informacji; składa się na nią „zbiór opisu faktów, zasad, teorii i praktyk powiązanych z określoną dziedziną pracy lub nauki”.

Przydatne (i stosowne) do opisanie efektów uczenia się tej kategorii są na przykład następujące czasowniki (w formie osobowej), które pozwalają sprawdzić, czy student „wie i rozumie”:

nazywa, definiuje, wymienia, opisuje, wyjaśnia/tłumaczy, identyfikuje/rozpoznaje, streszcza, charakteryzuje, rozróżnia, uzupełnia, ilustruje, potrafi przedstawić w innej konwencji językowej, wyciąga proste wnioski

17. B. Umiejętności

Kategoria umiejętności obejmuje umiejętności intelektualne/poznawcze oraz praktyczne. Generalnie oznacza „zdolność do stosowania wiedzy i rozwiązywania problemów”.

Przydatne (i stosowne) do opisanie efektów uczenia się tej kategorii są na przykład następujące czasowniki (w formie osobowej), które pozwalają sprawdzić, czy student potrafi zastosować wiedzę w sytuacjach typowych i nietypowych, czy posiada umiejętności analizowania, dokonywania syntez i oceniania:

rozwiązuje, konstruuje, porównuje, klasyfikuje, porządkuje, wybiera sposób, projektuje, proponuje (alternatywne rozwiązania), organizuje, planuje, dowodzi, wyprowadza wnioski na podstawie twierdzeń, przewiduje, weryfikuje, analizuje, wykrywa, ocenia, szacuje, argumentuje sądy, ustala kryteria, rozpoznaje motywy lub przyczyny, poddaje krytyce, dyskutuje

17. C. Kompetencje społeczne (postawy)

Kategoria ta obejmuje zdolność do autonomicznego i odpowiedzialnego wykonywania powierzonych zadań, gotowość do uczenia się przez całe życie, sprawność komunikowania się, umiejętność współdziałania z innymi w członka i lidera zespołu. Jest ona trudniejsza do szczegółowego zdefiniowania w formie sprawdzalnych celów szczegółowych, ale możliwych do zaobserwowania.

Do opisanie efektów uczenia się w objętych tą kategorią przydatne są na przykład następujące czasowniki (w formie osobowej) i zwroty:

zachowuje ostrożność/krytycyzm w wyrażaniu opinii, dyskutuje, zachowuje otwartość na ..., pracuje samodzielnie, wykazuje kreatywność w ..., pracuje w zespole, kieruje pracą zespołu/ pełni funkcje kierownicze, troszczy się/dba o ..., wykazuje odpowiedzialność za ..., angażuje się w ..., przestrzega poczynionych ustaleń, chętnie podejmuje się ..., jest zorientowany na ..., docenia, akceptuje, jest wrażliwy na ....., dąży do ...

Wyjaśnienia dodatkowe

- a) Przykładowe sformułowania efektów kształcenia są pokazane w części „Przewodnika” poświęconej celom kształcenia (pole 16).
- b) Nie istnieje praktycznie żadna możliwość stworzenia wyczerpującej listy czasowników operacyjnych, z jednoczesnym ich rozłącznym przyporządkowaniem do każdej z trzech kategorii. Na przykład: czasownik operacyjny: „charakteryzuje” może być wykorzystany do zdefiniowania efektu uczenia się z poziomu:
- wiedzy: „charakteryzuje przyczyny tworzenia się ruchów społecznych w drugiej połowie XIX wieku”,
  - umiejętności: „charakteryzuje ograniczenia własnych narzędzi badawczych, wykorzystując w tym celu wyniki badań pilotażowych”.

Zatem o zaklasyfikowaniu danego efektu uczenia się do poziomu wiedzy, umiejętności lub kompetencji nie może decydować wyłącznie użyty do tego czasownik operacyjny, ale także pozostałe elementy definiujące (konkretyzujące) dany efekt uczenia się.

- c) Pierwotnym źródłem czasowników operacyjnych i ich wykorzystywania do definiowania efektów uczenia się jest taksonomia B. Blooma (z jej późniejszymi modyfikacjami i uproszczeniami), jednak logika Krajowych Ram Kwalifikacji nie uzasadnia bezpośrednich nawiązań do tej klasyfikacji, której słabości wielokrotnie wykazywano w literaturze przedmiotu.

W tym kontekście proponowane w niektórych praktycznych poradnikach rozwiązania wzorowane na taksonomii Blooma wydają się nadinterpretacją, prowadzącą do skrajnej instrumentalizacji sylabusu i samego programu studiów.